

Vespával a Filmszemlére

2010. január 31.

Grozdits

Címkék: Esélyegyenlőség, Filmszemle 2010, Magyar film

Groó Diana rendező Vespa című filmje a 41. Filmszemle versenyfilmjei között szerepel, Eldorádó című kisfilmje szintén, de ha már a Spinoza Házban faggatjuk, ahol közben előadás zajlik, először arra kérdezünk rá, hogy mi zajlik a kávéházi színpalak mögött.

Február 25-én lesz a bemutatója annak a monodrámának, amit Búza Timivel próbálunk. Az

átirat Brecht Rettegés és ínség a Harmadik Birodalomban című darabjából készült, 1935-ben játszódik, és arról szól, hogy egy zsidó nő csomagol. A darab címe: Csak pár hét az egész.

A Vespa viszont a mai Magyarországon játszódik, dióhéjban arról szól, hogy valahol Magyarország mélyén egy kisfiú nyer egy motort, és elindul a fővárosba, hogy átvegye a nyereményt. De miért cigány?

Azért, mert a filmötletet hozó Szabó Ivánnak volt egy ilyen története. Ez az egész vidámnak és kalandosnak indult, de ahogy írtuk a forgatókönyvet, megváltozott a hangulat.

Az elmúlt két évben többletjelentést kapott az, ha valaki cigány.

A molotovkoktélok, a megfélemlítéseket és az ártatlan emberek sorozatos legyilkolását nem lehet sem figyelmen kívül hagyni, sem elfelejteni, sem nyugodtan hátradőlni, hogy ez csak a szokásos felszíni rasszizmus. A film egy gyermeki álom megvalósulásáról, kalandjáról szól. Az, hogy a főszereplő egy cigánygyerek, jelentéssel bír. Rámutat arra, hogy tessék már kéremszépen egy gyereket látni végre, akinek drukkolni kell, mindegy milyen a származása.

Hol találtad a főszereplőt?

Tóth Sanyival a szentesi romatelepen találkoztunk. Amikor megvolt nagyjából a forgatókönyv, akkor már tudtam, hogy mindenképpen kell találnom egy olyan szereplőt, akinek az élete beépülhet a történetbe. A történet íve adott volt, de kellett az az színész, amiket csak a főszereplő tud behozni. Iszonyú nagy mázlink volt, elsőként került képbe Sanyi, mármint az első casting alkalmával. Aztán kétszáz további gyerek meghallgatása után teljesen egyértelmű volt, hogy ő az első.

Mennyire volt nehéz együtt dolgozni?

Nagyon könnyű volt. Sokat jártam le a telepre, megismertem a szüleit, a barátait. Onnan kezdve, hogy tudták, a film róluk szól, és nem egy erőltetett, kitalált valami, a legtermészetesebben ment minden a maga útján. Az anyát alakító Nyakó Juli fantasztikus, és a másik főszereplő, Balogh Rudi, aki szintén roma származású, bravúros kettőst alkotott a gyerekekkel, így a film részben az ő barátságukról is szól.

Mennyire változtatta meg a főszereplő életét a film?

Én ettől nagyon féltem, de most azt tudom, hogy pozitív irányban változtak a dolgok. Sanyi tényleg nagyon tehetséges. Ez szerintem a filmből is lejön. Annak örülök, hogy nem vette a fejébe, hogy filmszínész lesz, mert még nagyon sok ötlete van, hogy mi szeretne lenni. Például nagyon ügyesen rajzol. Van ideje eldönteni, mit szeretne. Velünk belekóstolt egy olyan életbe, egy olyan környezetbe, ami őt egy kicsit terelgeti, de semmiképpen nem presszionálja.

A forgatás befejezése óta...

... telefonkapcsolatban vagyunk. A tanulmányi eredményei nagyon jól alakulnak. Persze most

még általános iskolás, így a hirtelen karrierkezdésnek nincs itt az ideje, de pontosan tudja, hogy a céljai eléréséhez minimum a nyolc általánosnak meg kell lennie. Milyen lesz az utóélete? Ez nem csak rajtam áll. Nagyon boldog leszek, ha más filmkészítő is felfedezi magának, de változó korban van, a forgatás alatt tizenkét és fél éves volt, most a Filmszemlén már másfél fejjel nagyobb lesz. Én nem engedem el a kezét.

A szentesiek látták a kész filmet?

Nem, senki nem látta, a premier február 5-én lesz a Filmszemlén, akkor feljön Sanyi és a családja. De a szemle után Szentesen mindenképpen lesz egy bemutató, amikor mindenki meg tudja nézni a filmet.

Van a film mögött program, megfogalmazható szándék?

Mire gondolsz?

Megmutatni a magyarországi kisebbség életét, tanítani valamit, ilyesmi.

Én azt hiszem, hogy a Vespában pont az a jó, hogy egy tizenkét éves gyereket látunk, és egy gyereknek csak drukkolni lehet. Onnantól viszont, hogy ő cigány, a mai Magyarországon ennek jelentősége van. Azt hiszem, ha valaki megnézi a filmet, elgondolkozhat, mennyire nevetséges és hülye hozzáállás a világhoz, hogy bárkit bőrszíne, vallása miatt megkülönböztessenek. A nézőnek azt kell látnia, hogy ez egy gyerek, akinek beteljesülhetne a vágya.

Beteljesülhetne?

Én nem látom, hogy Magyarországon bármiféle biztató időszak jönne. Hazudnék, ha happy end-del végződne a film.

Cigánysággal, zsidósággal foglalkozva van benned bármifajta optimizmus?

Nincs, sőt, azt gondolom, nem véletlen, hogy a forgatókönyvre rányomta bélyegét az elmúlt pár év. Nem az lett belőle, aminek indult. Nem felhőtlen, vidám történet, és talán ráébreszti a nézőt, mennyire jó lenne, ha egyszer az is lehetne. Persze, ez nem azt jelenti, hogy súlyos filmet lát majd a közönség. Apró jelzésekben rejlik a társadalomkritika, néhol humorral, néha képekben, és hogy miért is nem működnek gördülékenyen a dolgok. Nem véletlen, hogy a Spinozában is egy olyan darabot vettem elő, ami 1935-re nyúlik vissza, a Nürnbergi Zsidótörvények időszakához. Nem vagyok optimista.

Fáy-filmkritika: Petőfi pirosa

Film. Vespa - forgalmazza a Mozinét

Nem tudom, hogy a filmre is érvényes-e a rodolfói mondat: figyeljék a kezemet, mert csalog.
Hogy ha Groó Diana a János vitézből szavaló cigány gyerekekkel figyelmezteti a nézőket, hogy tündérmesét néznek, akkor szabad-e... Mit is nem szabad? Megédesíteni az életet?
Mese-cigánysort építeni, vidám szegénységet, ahol Nyakó Juli az anya, és a mostoha is egy kedves, megértő orvhalász? Miért ne? A cigánybáró áriázó Ciprása és Szaffija talán a valóságból szökött a színpadra?

Fáy Miklós| Népszabadság| 2010. szeptember 22. |2 komment

Nem hiányzik sok ahhoz, hogy valóban jó film legyen

Valami persze nincs rendben a filmmel, de nekem nem a realizmus hiányzik belőle. Aki a hétköznapiakat kéri számon azon a történeten, hogy egy kisfiú Vespát nyer a csokoládéval, és elindul egyedül Budapestre a nyereményéért, az meglehetősen földhözragadt állapotban ült be a moziba. Nem is a filmszerűséggel van a baj, szépen össze van rakva minden, a képek képek, a zene nagyszerű, a gyerekek helyesek, vagy ne óvatoskodjunk: nagyon helyesek. A színészekkel már több baj van, Nyakó Julin kívül mindenkinek gondjai vannak a szövegek elmondásával, és néha olyan súlyosak a gondok, hogy nem is értem, miért maradt benne a kész filmben a nyuszi jelenet. A történet szempontjából nem kihagyhatatlan, és egy rendezőnek látnia kell, ha valami ennyire nem sikerül. De egyébként sem erősek a párbeszédok, a történetet pedig néha erőnek erejével kell csavargatni, nehogy túl hamar jussunk el a végére.

Nem hiányzik sok ahhoz, hogy a Vespa valóban jó film legyen. Talán csak valami keményebb elszánás, a ballasztok kidobálása. Mert ebben az állapotában nem repül, csak egy picit szakad el a földtől, és folyton odaütődik a kiálló szikláknak. Belebotlik szociokövekbe, az embertelen és zsúfolt városi élet ábrázolásba, neurotikus városiakba és természetközeli cigányokba, nekiütődik ezeknek a régi gyerekfilmkliséknek, amelyekben kedves, bohém felnőttek ügyelnek a gyerekekre. Közben pedig mégis szép a film, és könnyű a szépre emlékezni. A két gyerekre, ahogy nevetgélve kidobadják magukat az óráról vagy a pirosra, a film alapszínére. Piros a vándorgyermek, Lali cipője, pulóvere és piros a pályán megálló vonat, ahonnan gyalog kell elindulni az utasoknak a végcél felé. És, persze, piros a Vespa is. Mesemotorral, színarany erdők során. Lehet, hogy én is csak egy rossz néző vagyok, aki nem mer fölemelkedni? Magunk vagyunk a ballaszt a kosárban? Mikor már majdnem elszakadunk a földtől, nem illik megkérdezni, hogy hová repülünk és miért?

SZELÍD MOTOROS, KEMÉNY VILÁG

Groó Diana: Vespa / 41. Magyar Filmszemle

2010.02.06.

A Vespa egy takaros, tűzpiros robogó, és a berekhati gyerekek szerint akár kétszázzal is képes száguldani. Groó Diana Kurca-parti cigánytelep – Budapest viszonylatban közlekedő retúr road movie-jának célja a szabadság ezen ikonjának megszerzése, na meg az apa megtalálása.

FÜRTH ESZTER ÍRÁSA.

Hogyan főzzünk olyan, a dokumentarizmussal kacérkodó filmet, amely egyben meseszerű, egy kicsit realista, de azért a csoda is megmarad benne? Nos, végy egy telitalálat amatőr roma főszereplőt, adj alá egy szimbolikus kincs- és apakereső quest-et, tégy mellé egy meleg hangú segítő figurát, és aztán az egészet fordítsd át drámává. Groó Diana filmje remek érzékkel keveri az alapanyagokat. A romatelepi élet bemutatása mentes mind a kemény szociográfiától, mind a giccsbe hajló mesehabtól, a cigányság tematizálása hangsúlyos, de nem didaktikus, a segítő figura vándorzenész, mégsem romantikus hős, a főszereplő Sanyika pedig egyszerűen zseniális. Az összetevők közül egyedül a quest, a főhős vándorútja szenved némi csorbát, amit ugyan egy darabig elfednek a kitűnő arányok, a küldetés végül mégis a kalandhiányon bicsaklik meg.

A történet középpontjában a tizenkét éves Orsós Lali áll, aki egy kedves cigánytelep hétköznapijait éli tétre menő zsugával, Ernő barátjával való titkos kocacigizéssel, iskolában felmondandó Petőfi-versekkel és egy szerető anyával. A kártyapartin egy nap Lali csokit nyer, amelyben egy szelvényt talál, miszerint megnyert egy Vespa-robogót, az átvétel helye azonban a sosemlátott nagyváros, Budapest. Nosza, Lali neki is vág az útnak, persze egyedül, titokban, na meg nagy elszánással, hiszen a cél nemcsak a robogó, hanem az édesapjának felkutatása is. A nagyváros labirintusában egy kedves zenész segíti át barátunkat, aki - habár mind a Vespát, mind a hön áhított apa pótlékát megszerzi -, mégsem tud happy enddel hazajutni.

A Vespa motorja kétség kívül a főhős Lalit alakító Tóth Sanyi, aki a robogót túlszárnyaló teljesítménnyel viszi el a filmet - kétszázzal. Sanyika amatőr, mégis úgy viselkedik a kamera előtt, mint aki oda született: könnyed természetességgel beszél, áthatóan néz, és még a robogót is magabiztosan uralja. Groó Diana egy Szentés melletti romatelepen talált rá a kincset érő kislányra, akire végül filmjét építette. Sanyikával valójában csak annyi baj van, hogy mellette a profi színészek tűnnek mesterkéltnek, kigondoltnak és irányítottak. A kislánnyal folytatott párbeszédnek ezért gyakran egymás mellett elhaladó, párhuzamos, szeparált világokat mutatnak: Sanyika mellett a profik színészeknek, nem pedig hús-vér figuráknak látszanak, míg a telep egyéb lakói jópofa, élettel teli, ám lefilmezett, kamera elé állított amatőröknek. A főhős Lali így egyszemélyes univerzumot alkot, amelybe legfeljebb a szabadság ikonikus jelképe, a jajpiros Vespa-robogó képes belépni.

Lali világa, a küldetéses, mesés történeteknek megfelelően csodákkal, képzettársításokkal van

tele, ennek filmes megfogalmazásáról pedig Kardos Sándor operatőr gondoskodik. Képein a Kurcán pecázó csónakos és a vízben pancsoló fiúk impresszionista vízióvá válnak, a biztonsági őr és Lali arcának tükörképét összejátszó kompozíciója a gyerek apakereső fantáziáját vetíti elénk, a Megyeri-híd csúcsáról készített felvételei pedig meggyőznek, hogy az építmény épp olyan gigantikus, mint ahogyan azt Lali látja. A telepen készült kézikamerás felvételek a cigányok életének készen talált tárgy jellegét erősítik, ahol a film szereplői nem tesznek mást, mint élik saját, filmen kívüli életüket.

A film alapötlete, a főszereplő Sanyika, az ízlésesen adagolt cigány vonal és a líraian komponált képek sikeresen vonják hatásuk alá a nézőt, legalábbis a film első felében, amíg tart a varázsuk. Utána azonban kimerül meggyőzőerejük, nem képesek elfedni a történet, Lali megpróbáltatásainak hiányosságait. Mintha már az alkotói energiából sem futotta volna arra, hogy kitalálják, tulajdonképpen mit is fog csinálni Lali Budapesten. A Vespa megszerzése elé gördített akadályok meglehetősen összezsapottak. A focizó grundos fiúk történetbeli szerepe tisztázatlan, kínos alakításukat pedig jobb, ha nem is hasonlítjuk a telepi romafiúcskák játékához. A robogó átvételéhez szükséges apakeresés is esetleges, a jelenetek lazán vannak összefércelve, elvarratlanul lógnak a cselekmény terében. Lali budapesti kalandjaiból az a legizgalmasabb rész, amikor a fiú metróon utazik, majd a Móricz Zsigmond körtéri aluljáróból bukkan elő, a két jelenet összeolvasásából ugyanis az derül ki, hogy hősünk a soha el nem készülő négyes metróon utazott.

Tóth Sanyi érzékeny játéka, világának líraisága, na meg a Vespa robogó harsány pirossága is determinálja a történet melankolikus befejezését. A magyar valóság két rosszarcú suhanc képében vágja kupán a happy endet, visszarántva a történetet az etnomeséből a szociodráma világába. Lali énkeresése megtörtén zárul, amit érzékenyen mutat tükörképének változása: míg a főváros felé utazva a kocsí ép visszapiillantójában láthattuk kalandba tartó arcát, addig hazatérve a régi biciklijére szerelt, törött tükörben figyelhetjük őt.

Groó Diana finoman komponált, lírai mesét szőtt a kisfiú köré, amelyben a cigányság mint téma képes úgy megjelenni, hogy nem nehezedik rá a társadalmi viszályok súlya. Ennek köszönhetően nem a tolerancia, hanem az élő jelenlét teszi szerethetővé Lalit, a telepet, és persze a Vespát.

Kapcsolódó cikkeinket és a támogatás adatait a 41. Magyar Filmszemle gyűjtőlapon olvashatják.

Vö.

Mikes Éva: Tíz centivel a föld fölött

Lavicska Zsuzsanna: Leszel az apukám?

"Egy igazi kalandfilmet akartunk csinálni" / Vodál Vera beszélgetése Groó Dianával

Vajda Judit: Csoda Beregháton

Gőzsy Kati: A cigány Lalit megverik, de a film sarkít

Zalán Márk: A csoda nem robogón érkezik

Báron György: Robogó tolvajok

Fáy Miklós: Petőfi pirosa

Turcsányi Sándor: Apa a magasban

A kritikák innen elérhetők

<http://www.revizoronline.com/hu/cikk/2124/groo-diana-vespa-41-magyar-filmszemle/>